

بسم الله الرحمن الرحيم

حکم هدیه دادن به خریداری که مبلغ معینی خریداری کند

(ترجمه)

در پاسخ به پرسش ابوالبراء محمد علی

پرسش

السلام علیکم ورحمت الله و برکاته!

الله متعال دروازه‌های علم و معرفت را بر شما شیخ بزرگوار عطاء بن خلیل ابوالرشته بگشاید و از او سبحانه و تعالی می‌خواهم که نصرت اهل قوت و قدرت و انسان‌های متقی و پاک را برای تان فراهم نماید! پرسش من خدمت شما این است که: بعضی از فروشگاه‌ها اقدام به نوعی از تبلیغات می‌کنند به این طریق که هرگاه یک خریدار جنسی را به قیمت 20 دینار خریداری کند، در این صورت خریدار به یک قرعه‌کشی مبهمی داخل می‌گردد تا جایزه به دست آورد.

پرسش این است که: آیا این اعلان به حرام داخل است؟ یا جواز دارد؟ اگر ثبت نام خریدار از طرف صاحب فروشگاه صورت گیرد، بدون این‌که خریدار بداند، آیا خریدار به حرام داخل می‌شود؟ یا صاحب اعلان به حرام گرفتار شده است؟ الله متعال به شما برکت دهد و ما را بر بیعت تان در بیت المقدس به زودی جمع نماید. بآذن الله!

پاسخ

وعلیکم السلام ورحمت الله و برکاته!

قبلاً هم پاسخی در مورد چنین پرسشی به تاریخ 2007/5/14 م ارائه کرده بودیم که برای تان نقل می‌کنم: «بیع غرر باطل است، به این خاطر که جنس فروخته شده باید معلوم باشد. در صورتی که جنس معلوم باشد معامله صحت دارد، در غیر این صورت مجهول بودن جنس سبب باطل شدن معامله می‌گردد. اما حالاتی که شما ذکر نمودید در واقعیت‌های مختلف، متفاوت می‌باشد که احکام آن قرار ذیل است:

1- در صورتی که فروشنده برای خریدار به یک اندازه معینی هدیه بدهد یا به صورت بخشش بیفزاید و یا مانند آن جایز است و این معامله درست می‌باشد و زیادتیه که فروشنده برای خریدار داده است، تحت نام بخشش قرار گرفته و صحیح می‌باشد.

2- گذاشتن هدیه مشخصی در یک جنس مشخص؛ قاشقی، ساعتی برای اطفال و... یا این‌که ورقی را بگذارد و در آن اسم جایزه نوشته باشد تا خریداری که آن را در بین جنس خود یافته است نزد تاجر برود و همان جایزه مشخص شده و یا نوشته شده بر ورق را تسلیم شود، این عمل جواز دارد و این معامله صحیح می‌باشد تا زمانی که جنس فروخته شده معلوم باشد، مثلاً: صندوق کلینکس که در داخل بعضی از قوطی‌های آن هدیه‌ای باشد، در این صورت معامله صحیح است، زیرا خریدار، مبلغ پولی را برای خریداری صندوق کلینکس پرداخته است و در داخل آن ساعتی یافته که به عنوان هدیه گذاشته شده و اگر نیافت هم چنین جایز می‌باشد؛ چرا که وی صندوق کلینکس را خریداری کرده و پول آن را پرداخته است و فروشنده مجبور نیست تا به وی هدیه بدهد؛ پس اگر چیزی در آن یافت جایز است و اگر چیزی هم در آن نیافت معامله جایز است.

3- فروش صندوق قفل شده‌ای که مشخص نیست داخل آن چی می‌باشد، گاهی ممکن است خالی باشد یا چیزی در داخل آن باشد که بیشتر از قیمت پرداخته شده ارزش داشته باشد یا چیزی در داخل آن باشد که برابر با قیمت پرداخته شده باشد و یا هم کمتر از آن چه پرداخته است. در این صورت این بیع غرر است و چنین معامله جواز ندارد.

4- گذاشتن یک شماره در میان جنس مشخصی تا این‌که صاحب جنس توسط آن شماره در قرعه‌کشی جوایز داخل گردد، چنین عملی بیشتر به باب قمار داخل می‌شود، زیرا قمار آنست که شخص برنده از بازنده یا شخص کامیاب از شخص ناکام چیزی بگیرد و هر کاری که دو طرف معامله در آن به شکلی شریک باشند که کامیاب از ناکام چیزی بگیرد، در قمار داخل است.

اگر چند نفر با اوراقی بازی کنند، به این گونه که برنده از بازندگان چیزی بگیرد، این عمل قمار شمرده شده و حرام است. هرگاه دو نفر با هم در اسپدوانی، بایسکل سواری یا با موتر مسابقه دهند و برنده مسابقه از بازنده چیزی بگیرد، این عمل قمار است. هرگاه ده نفر اسم‌های شان را بر یک ورق یا بر اعدادی بنویسند و سپس آن را در صندوق انداخته و یک ورق به صورت قرعه بردارند و صاحب آن ورق از کسانی که اوراق‌شان در قرعه بالا نیامده چیزی بگیرد، این عمل قمار بوده و حرام است، به همین قسم دیگر موارد...

حالا می‌پردازیم به شماره‌هایی که در جنس فروخته شده گذاشته می‌شود تا بعد از آن شامل قرعه‌کشی گردد، اغلب فروشنده در زمان فروش جنس، قیمت جایزه را در حساب داخل می‌سازد. مثلاً جایزه‌ای که مورد قرعه‌کشی قرار می‌گیرد، قیمت آن یک هزار دینار است و شماره آن «50»، این شماره را شخص فروشنده در میان هر ده هزار قوطی می‌گذارد، یعنی در این قوطی شماره 1، در آن قوطی شماره 2 و تا 10000 که در میان آن شماره 50 وجود دارد و شخص فروشنده قیمت جایزه (یک هزار دینار) را در نرخ تمام ده هزار قوطی داخل می‌نماید و عوض این‌که یک قوطی را به یک دینار بفروشد، آن را با زیادت ده قروش به فروش می‌رساند و شخص فروشنده در زمان قرعه‌کشی بعد از فروش ده هزار قوطی در نرخ اجناس فروخته شده 10000 * ده قروش افزوده است، یعنی یک هزار دینار که عبارت از همان قیمت جایزه است که برای شخص برنده می‌دهد، در این صورت شخص برنده گویا جایزه را از سرمایه بازندگان شماره‌ها به دست آورده است، گرچه این قضیه به صورت واضح دیده نمی‌شود.

ممکن که یک شخص بگوید: اگر تاجری در میان اجناس خود شماره‌های گذاشته باشد تا مردم توسط آن شماره‌ها برنده جایزه شوند و در عین حال جنس خود را به قیمت عادی آن بفروشد تا خریداران را برای خرید جنس خود تشویق و ترغیب نماید و این تاجر از طریق تغییر نرخ‌ها، قیمت جایزه را در حساب داخل نسازد، در این صورت حکم آن چگونه است؟

اگر چه این کار احتمالی است که جایزه را بدون زیادت نرخ جنس، جهت تشویق خریداران بگذارد و این احتمال بسیار ضعیف می‌باشد، خصوصاً زمانی که جایزه بزرگ باشد، مانند قرعه‌کشی بر یک موتر یا مانند آن. به هر حال، اگر برنده شدن شخص به حساب ارقام بازندگان ارتباط نداشته باشد، باز هم این عمل تحت امور مشتبهات داخل است.

نصیحت من به برادرانی که جنسی را خریداری می‌کنند، اینست که به مواردی که در برگیرنده شماره‌های قرعه‌کشی باشد، اشتراک نکنند تا شامل قرعه‌کشی نشوند و شماره‌های موجود در جنس را از بین ببرند تا شیطان آنان را نفریبد که در قرعه‌کشی تلاش نمایند. 27 ربیع الآخر 1428 هـ.ق. برابر با 14 می 2007 م» پایان نقل قول.

چنانچه می بینید، آنچه به نظرم درست تر می رسد، این که فروشنده گاهی در نرخ اجناس، قیمتی را می افزاید تا حداقل عوض قیمت جایزه را حاصل کند که در این صورت برنده جایزه کسی است که جایزه را از همان پولی گرفته که صاحبان شماره های بازنده در قیمت اجناس به صورت زیادت متحمل شدند و آنچه من ترجیح می دهم، این که چنین معامله ای جواز ندارد و حداقل آن چنان که گفتیم، در تحت امور مشتبهات داخل می شود و شخص مؤمن پرهیز می کند از آنچه در آن شک وجود داشته باشد.

امام ترمذی حدیثی را روایت نموده و آن را حدیث حسن صحیح می گوید از ابی الحوراء السعدی که گفت: برای حسن بن علی گفتم: چیزی از رسول الله صلی الله علیه و سلم حفظ نمودی؟ وی گفت: از رسول الله صلی الله علیه و سلم این را حفظ نمودم که فرمودند:

«دَعُ مَا يَرِيْبُكَ إِلَى مَا لَا يَرِيْبُكَ فَإِنَّ الصِّدْقَ طَمَئِنَةٌ وَإِنَّ الْكُذْبَ رِيْبَةٌ»

ترجمه: آنچه تو را به شک می اندازد، ترک کن و به سوی آن چیزی برو که تو را به شک نیندازد، قطعاً که صداقت سبب اطمینان و دروغ سبب شک و تردید می شود.

اما اگر شما مطمئن هستید که شخص فروشنده در نرخ اجناس به اندازه قیمت جایزه نمی افزاید و جایزه را همین قسم جهت رضای الله سبحانه و تعالی به مردم هدیه می دهد تا کالای آن ترویج پیدا کند! این موضوع دیگری است که نیاز به بررسی دیگری دارد!

امیدوارم که این پاسخ کافی برای پرسش شما بوده باشد و الله اعلم و احکم.

برادران عطاء بن خلیل أبوالرشته

29 محرم الحرام 1443 ه.ق. برابر با 6 سپتمبر 2021 م.

مترجم: احمد صادق امین